

ΑΡΑΓΕ ΔΕΝ ΘΑ ΕΙΜΑΙ ΕΒΡΑΙΟΣ;

ΑΝΔΡΕΑΣ ΑΛΕΞΑΝΤΡΟΒΙΤΣ ΜΠΙΕΛΕΤΣΚΙ

ΑΠΑΝΤΩΝΤΑΣ ΣΤΗΝ ΕΡΩΤΗΣΗ που προβάλλεται στην επικεφαλίδα, πρώτα απ' όλα απευθύνομαι προς την διοίκηση του Φιλολογικού Τμήματος του Πανεπιστημίου του Κιέβου, και βιάζομαι να τους διαβεβαιώσω: Όχι, αγαπητοί μου σύντροφοι, να είστε ήσυχοι! Να, αυτό είναι το διαβατήριό μου, και που καθαρά και ξάστερα φαίνεται το φύλο και το γένος μου, εκτός από αυτά συγγενείς στο εξωτερικό δεν έχω και αν πρόκειται για την γυναίκα μου, όλα βαίνουν καλώς.

Αντίθετα, εάν ο λόγος δεν απευθύνεται επίσημα, αλλά π.χ. στον κύκλο των φίλων μου Εβραίων, σ' αυτούς που ζούνε τώρα και επίσης σ' αυτούς που ζούσανε παλιά, και ακόμα σ' αυτούς που ζήσαν στους πολύ αρχαίους χρόνους, τότε σ' αυτό το σημείο δεν είμαι εντελώς σίγουρος. Γενικά μαζί τους κουβεντιάζω όπως ένας Εβραίος με Εβραίους, και αν μπορούσα τότε, θα μιλάγα μαζί τους ακόμη και στην αρχαία τους γλώσσα, την οποία είχα αρχίσει να μαθαίνω στα νιάτα μου και δεν τελείωσα ακόμα από τεμπελιά και λόγω έλλειψης χρόνου στα γεράματά μου.

Ένας αυθεντικός σύντροφος από την Μόσχα μου είπε με σιγουριά και πιθανώς εκδηλωτικά: «Όλοι αυτοί έχουν τους συγγενείς τους στο εξωτερικό και όλοι αυτοί είναι κατάσκοποι και

προδότες». Σε τέτοιες περιπτώσεις είναι δύσκολο να φέρει αντίρρηση κανείς: ίσως είναι δύσκολο να βρει κάποιος μια εθνικότητα, μια φυλή, όπου μεταξύ τους να μην υπάρχουν συγγενείς που να μην ζουν έξω από τα σύνορα μιας οποιασδήποτε χώρας και να μην ήτανε ούτε κατάσκοπος για κάποιο σκοπό ούτε προδότης για κάποιον και να μην θεωρούνταν γενικά σαν κακός άνθρωπος. Και εάν όπως ο Ιούδας ο Ισκαριώτης, τότε γι' αυτόν αυτό σημαίνει ότι και όλοι οι άλλοι είναι τέτοιοι.

Αυτός ο σύντροφος, ο οποίος μιλάγε με μεγάλη σιγουριά για όλους τους Εβραίους (πιθανόν γι' αυτούς που ζούνε στην χώρα μας), πραγματικά δεν έμοιαζε στην τυπική εικόνα του Εβραίου, εκείνου που διώχτηκε μέσα από τους αιώνες, αυτός ήταν μεγαλόσωμος, ξανθός, χοντροκομμένος βάρβαρος με μεγάλη ιδέα για τον εαυτό του. Να λογομαχήσω μ' αυτόν για εθνικιστικά ζητήματα θα ήταν μάταιο. Με τέτοια παλικάρια τι κουβέντα να κάνεις; Είναι γνωστό! Όπως η κουβέντα περί της πολιτικής με βάση τα χαρακτηριστικά της δικιάς μας κυβέρνησης, περί του αλκοολισμού από έναν αλκοολικό - αισιόδοξο και περί σεξουαλισμού από έναν χυδαιολόγο. Όσον αφορά τα διαβατήριά μας, εμείς οι δύο ανήκαμε στο ίδιο και το αυτό έθνος αλλά γενικά είχαμε λίγα κοινά. Και δεν φτάνει ότι αυτός εξέτασε τα «αντικειμενικά δεδομένα» μου, κατά πάσα πιθανότητα με υποπεύτηκε ότι ήμουν και κρυφοεβραίος - καιροσκόπος.

Από τα παιδικά μου χρόνια, τα εθνικά συνειδητά υποκείμενα και ο πληθυσμός με υποπεύτηταν: σαν να μην ήτανε η όψη μου εθνικά κανονική. Και πραγματικά από την άποψη την εθνική και την γενεαλογική ίσως να μην ήταν όλα γι' αυτούς εντάξει και δεν μπορώ ο ίδιος να καυχίεμαι ότι το παρουσιαστικό μου είναι εκατό τοις εκατό με καθαρά χαρακτηριστικά της ράτσας μου της ανατολικο-σλαβικής παραλλαγής.

Δεν θυμάμαι ποιοι ήταν οι προπαπούδες μου, αλλά τις γιαγιάδες μου και τους παππούδες μου τους γνώρισα προσωπικά. Από την πλευρά του πατέρα μου, ο παππούς μου ο Ιβάν Μπιελέτσκι μιλούσε μόνο ρωσικά αλλά με στοιχεία νοτιορωσικών και επίσης ουκρανικής προφοράς. Η γυναίκα του Σοφία (ήταν από μητέρα Γερμανίδα) μιλούσε επίσης ρωσικά αλλά σεβάστηκε και τις μικρορωσικές παραδόσεις της οικογένειας.

Από την πλευρά της μητέρας μου, ο παππούς μου Ροσιτλάβ (ήταν Ρωσογερμανός από την Βαλτική) μιλούσε καθαρά τα ρωσικά, διατηρώντας τους ιδιωτισμούς και τις ιδιομορφίες της γλώσσας που μιλιόταν παλιά στην Πετρούπολη. Η γυναίκα του η Ελένη Συμεώνοβα, όπως φαίνεται, ήταν από τους Πολωνούς Εβραίους. (Νάτο επιτέλους!).

Γενικά με την ρωσική γλώσσα, που μιλούσαν

οι γονείς μου και οι πρόγονοί μου, εξοικειώθηκα από τα πολύ μικρά μου χρόνια και την διατήρησα μέχρι τα μετεπαναστατικά μου χρόνια και τα χρόνια εκείνα που γινόταν προσπάθεια να διαδοθεί ο ουκρανικός πολιτισμός. Πάνω στην γλώσσα μου είμαι συνεπής αντιπρόσωπος του μεγάλου (τουλάχιστον στον αριθμό) ρωσικού έθνους.

Σχετικά μ' αυτό, έχω το δικαίωμα να ονομάζομαι Ουκρανός, Ρωσογερμανός, και επίσης Ρωσοπολωνοεβραίος διεθνιστής.

Καταλαβαίνω ότι, με βάση τις κυβερνήσεις, αυτό το γεγονός δεν είναι καλό, αλλά μεταξύ μας, ούτε με τον νου μου ούτε με την ψυχή μου δεν υποστηρίζω τον πατριωτισμό μου, τουτ' είναι δεν

Ο διεθνούς φήμης γλωσσολόγος και ελληνιστής Ανδρέας Αλεξάντροβιτς Μπιελέτσκι γεννήθηκε στο Χάρκοβο το 1911 και πέθανε στο Κίεβο το 1994. Σπούδασε κλασική φιλολογία και δίδαξε Γενική και Συγκριτική Γλωσσολογία στο Πανεπιστήμιο του Κιέβου ως το 1941 που κατελήφθη το Κίεβο από τους Ναζί, και στην συνέχεια στο Τόμακ, στην Μόσχα και μετά τον πόλεμο ξανά στο Κίεβο. Ήταν γνώστης 17 γλωσσών, αρχαίων και νέων, και είχε συγγράψει πλήθος επιστημονικών μελετών.

Μετάφρασε στα ουκρανικά τον Ηρόδοτο, και στα ρωσικά νεοέλληνες συγγραφείς, όπως τον Καζαντζάκη, Πλασκοβίτη κ.ά. Είχε μελετήσει αρχαίες ελληνικές επιγραφές στην Κριμαία, και είχε κάνει εκτεταμένες γλωσσολογικές έρευνες και δημοσιεύσεις σχετικά με το ελληνικό ιδίωμα που μιλιέται στα ελληνόφωνα χωριά της Κριμαίας· είναι ακόμη ανέκδοτες δύο τελευταίες ογκώδεις εργασίες του, τα «ελληνικά τοπωνύμια της Κριμαίας» και το «γλωσσικό ιδίωμα των Ελλήνων της Ουκρανίας». Ήταν πρόεδρος του Σοβιετοελληνικού Συνδέσμου Φιλίας και είχε επισκεφθεί επανειλημμένα την Ελλάδα και την Κύπρο με την ιδιότητά του αυτή. Τελευταία, ξαναήλθε δυο φορές έπειτα από προσκλήσεις της Ελληνικής Αρχαιολογικής Εταιρείας (της οποίας είχε αναγορευτεί επίτιμο μέλος) και του Ιδρύματος Ελληνικού Πολιτισμού.

Το με πικρή ειρωνεία αλλά και προφητικό κείμενό του που ακολουθεί, γράφτηκε το 1970, όμως δεν δημοσιεύτηκε ποτέ. Μεταφράστηκε μετά τον θάνατό του στα ελληνικά από την γραμματέα και συνεργάτιδά του κ. Βαλεντίνα Μπ. Λομποντιούκ.

Ο Μπιελέτσκι δεν ήταν ποτέ αντικομμουνιστής και αυτό δίνει στο

πιστεύω ότι η ρωσική γλώσσα είναι πιο καλή από τις άλλες γλώσσες ούτε το ρωσικό κράτος καλύτερο από τα άλλα. Απλώς το δέχομαι σαν προσωπικό γεγονός, έτσι όπως συνέβη στην ζωή μου.

Γεννήθηκα στο Χάρκοβο, το οποίο είναι πάνω σε τρία ποτάμια: το Χάρκοβ, το Λάπαν και το Νέτετς και που σ' αυτό δεν κολύπησα ποτέ. Αυτό ήταν φυσικά ένα από τα πρώτα τυχαία γεγονότα της ζωής μου. Με βάπτισαν σε ορθόδοξη εκκλησία και μου έδωσαν το όνομα Ανδρέας και το να με ονομάσουν έτσι επίσης στάθηκε τυχαίο. Ο ξάδερφος της μητέρας μου λεγόταν Ανδρέας και εγώ από αυτόν θυμάμαι μόνον την φωτογραφία του.

Φυσικά δεν θα απαριθμήσω όλα τα τυχαία γεγονότα που συ-

κείμενό του ιδιαίτερη αντικειμενικότητα. Το κείμενο αυτό δίνει μια πικρή εικόνα του αντισημιτισμού, που ούτε η Οκτωβριανή Επανάσταση δεν κατόρθωσε ή δεν πρόλαβε να εξαλείψει. Είναι γνωστό το μέγεθος και η ένταση του αντισημιτισμού που καλλιεργήθηκε από το τσαρικό καθεστώς για λόγους εσωτερικής εκτόνωσης και του αποπροσανατολισμού του λαού μέσω του θρησκευτικού φανατισμού από το κύριο κοινωνικό πρόβλημα, με κορυφαίο γεγονός τα πογκρόμ του 1881. Όμως, αν και στην αρχή της Σοβιετικής Επανάστασης ο αντισημιτισμός όπως και ο κάθε εθνικισμός, χτυπήθηκε αποφασιστικά, αργότερα, και ιδίως μετά το '60 αφέθηκε να αναβιώσει σε συνδυασμό με υποδαύλιση και έξαρση κάθε μορφής και είδους εθνικών διαφορών, με καταπίεση των κάθε είδους εθνοτήτων ή μειονοτήτων, αντίθετα και με αυτό το ίδιο το Σύνταγμα της Σοβιετικής Ένωσης, με αποτελέσματα την δημιουργία καταστάσεων ριζικά ανάρμοστων προς την σοσιαλιστική ιδεολογία, και την τελικά αιματηρή έκρηξη των «εθνικών» πολέμων μετά το '91 από την μια, και την φυγή δεκάδων χιλιάδων Εβραίων στο κράτος του Ισραήλ από την άλλη.

Και βέβαια δεν συνέβη μόνο αυτό. Άλλωστε αποτελεί ιστορική νομοτέλεια, οι στρεβλώσεις και παρεκκλίσεις από μια κοινωνική επανάσταση να πληρώνονται ακριβά, σε βάρος πρώτα-πρώτα αυτής της ίδιας της επανάστασης...

21.12.98

Γ. Σ. ΣΑΡΗΓΙΑΝΝΗΣ

Όμως να είσαι Εβραίος, καθαρός, εκατό τα εκατό, πραγματικά αυτό μπορεί να το ονομάσει κανείς ηρωισμό και να σε επιβραβεύσει με το μαρτυρικό στεφάνι.

νέβησαν στην ζωή μου. Εκπληκτικά όμως είναι ενδιαφέρον, το ότι αν γεννιόμουν επίσης στο Χάρκοβο όμως όχι στην οικογένεια του Αλεξάνδρου Μπιελέτσκι αλλά στην οικογένεια του Χάιμ Μπεντσίον Μπερντιτσιέφσκι, και αυτό θα καθόριζε την τύχη μου για όλη την ζωή.

Στην οικογένειά μου δεν υπήρξε ποτέ κανένα πρόβλημα εθνικότητας και για μεγάλο διάστημα δεν ξεχώριζα τους Εβραίους από τις άλλες φυλές και λαούς της μεγάλης ρωσικής αυτοκρατορίας. Ο μύθος, ο οποίος έλεγε ότι οι Εβραίοι έκαναν την επανάσταση με τα χέρια των εργατών και των αγροτών, διαλύθηκε γρήγορα κατά την διάρκεια της ίδιας της επανάστασης, που με την θεωρία της έπρεπε να παρέχει στους Εβραίους «ελευθερία, ισότητα και αδελφότητα», μετά όμως από αυτά διατηρήθηκαν λίγα. Για λίγο χρόνο μπορούσε κανείς να ασκήσει ποινική δίωξη για κάποιον για την έκφραση του «αντισημιτισμού»... Στα σύνορα με την Κίνα (γιατί βέβαια συγκεκριμένα εκεί που ποτέ δεν υπήρχαν Εβραίοι) δημιουργήθηκε μια αυτόνομη εβραϊκή περιοχή με πρωτεύουσα το Μπιρομπιτζάν. Παράδοξο είναι ότι υπάρχει και τώρα σε αντίβαρο με το αστικό κράτος του Ισραήλ. Όλοι μας είμαστε παιδιά της τύχης. Άλλοι να είναι παιδιά της πατρίδας και άλλοι να είναι αποπαίδια της. Ή μήπως είναι το παράλογο συμβάν (ή θεϊκή δύναμη;) που παίζει με τις τύχες των ανθρώπων;

Να είσαι Ρώσος στην χώρα μας αυτό σημαίνει απ' αρχής μεγάλη αρετή. Να είσαι Αρμένιος, Γεωργιανός, Αζέρος, αυτό δεν είναι τουλάχιστον έγκλημα. Να είσαι Εσθονός, Λιθουανός ή Λεττονός, αυτό είναι πιο πολύ άσκημο και ιδιαίτερα στην περίπτωση που δεν προσπαθείς να είσαι νομιμόφρονος απέναντι στην ρωσική κυβέρνηση. Μπορείς να είσαι Τουρκμένος, Ουζμπέκος, Καζάχος, Κιργίζιος, Τατζίκος – αυτό δεν είναι αρετή αλλά είναι χρήσιμο για την φιλία των λαών. Εάν είσαι Ουκρανός ή Λευκορώσος, αυτό ακόμα δεν είναι έγκλημα μόνο όμως στην περίπτωση που αναγνωρίζεις αναμφισβήτητα τα πρωτεία του μεγάλου ρωσικού λαού και με την θέλησή σου συγχωνεύεσαι σ' αυτόν. Δεν είναι καλά εάν δίνεις σημασία στο γεγονός ότι π.χ. δεν υπάρχουν τα στοιχεία σου στα χαρτιά του κράτους, εάν δηλαδή είσαι Έλληνας της Ουκρανίας πολύ περισσότερο που δεν υπάρχουν στην γλώσσα σου ούτε σχολεία ούτε τύπος. Εάν θέλεις να ζήσεις υποφερτά, πρέπει να ζεις όπως λέει και μια ρώσικη παροιμία «πιο σιωπηλά από τον ήχο του νερού, και πιο χαμηλά από το ύψος του χορταριού».

Όμως να είσαι Εβραίος, καθαρός, εκατό τα εκατό, πραγματικά αυτό μπορεί να το ονομάσει κανείς ηρωισμό και να σε επιβραβεύσει με το μαρτυρικό στεφάνι.

Για πολλούς σε διαφορετικά μέρη και σε διαφορετικές εποχές ήμουνα Εβραίος. Να δικαιολογηθώ και να πείσω κανέναν ότι δεν είμαι Εβραίος ποτέ δεν μου ήρθε στο μυαλό.

Κάποτε διάβασα ότι ένας Αμερικανός δημοσιογράφος έβαψε το δέρμα του μαύρο για να αισθανθεί στο τομάρι του (κυριολεκτικά) την μαγεία του φυλετικού προβλήματος. Η δικιά μου θέση είναι πιο απλή, δεν χρειάζεται ούτε να βαφτώ ούτε να ξεβαφτώ. Εάν αύριο ανακοινώσω ότι είμαι Εβραίος, όλοι θα με πιστέψουν εκτός ίσως από τους πραγματικούς Εβραίους.

Είχα ακούσει ότι στην ναζιστική Γερμανία μερικοί πλούσιοι Εβραίοι αγόρασαν με τα χρήματά τους το δικαίωμα να ονομάζονται με τον τιμητικό τίτλο του άριου (arischer Ehrentitel). Μάλλον θα ζητήσω από τους φίλους μου να μου απονεύσουν τον τιμητικό τίτλο «hebraeus honoris causa», γιατί ο κόσμος που δεν ξέρει την καταγωγή μου αναμφίβολα μου τον έδωσε.

Όταν εγώ και η γυναίκα μου ονομάσαμε την κόρη μας «Μάνια» ο κόσμος είδε σ' αυτό μια καθαρά αδιάψευστη απόδειξη της εβραϊκής καταγωγής μας (ή μόνο την δικιά μου;). Για τους Εβραίους τα ονόματα «Μάνια», «Μαρούσια» είναι «Μάνια». Φυσικά εμείς δεν φέραμε καμιά αντίρρηση. Ένας σκυθρωπός γείτονάς μου, μου διηγήθηκε με βαθιά πεποίθηση αυτό που λέγεται στο Κίεβο, ότι «οι πλούσιοι Εβραίοι απευθύνθηκαν στην κυβέρνηση με την παράκληση να δώσουν άδεια να στηθεί χρυσό άγαλμα επάνω από το Μπάμπι Γιάρ(*) αλλά λένε ότι η κυβέρνηση απέρριψε την αίτηση με την αιτιολογία ότι θα ήταν πολυέξοδο να φυλάξει κανείς αυτό το άγαλμα». Εγώ βέβαια δεν είμαι πλούσιος Εβραίος, (ζω με έναν όχι ολόκληρο μισθό καθηγητού) αλλά θα ήμουν έτοιμος να συνεισφέρω με τον οβολό μου γι' αυτό το πένθιμο άγαλμα ή για την ακρίβεια το έμβλημα με την μορφή της Επτάφωτης Λυχνίας – το οποίο ποτέ δεν θα μπορούσε να υπάρξει κάτω από τους ουρανοί μας. Το σοβιέτ του Κίεβου προτίμησε ολοκληρωτικά να γεμίσει αυτό το σημείο με οικοδομές, το φημισμένο θλιβερό μέρος και επάνω στα συνωσιμένα κόκκαλα των σκοτωμένων να κυριαρχήσουν αίθουσες χορού.

Αυτός που εκτιμάει τα προϊόντα ενός πολιτισμού δεν μπορεί να μην σέβεται την Αρχαία Ανατολή με την μικρή Ιουδαία που μας άφησε μια μεγάλη περιουσία. Ο Γερμανός, ο Σλάβος, ο Έλληνας ή ο Ιουδαίος είναι συνεχιστές της μεγάλης περιουσίας που μας έδωσαν οι πολιτισμοί της Μεσογείου και της Μεσοποταμίας. Διαβάζοντας τις Ωδές του Οράτιου ή τα Επιγράμματα του Μαρκέλλου εγώ είμαι Ρωμαίος, διαβάζοντας την Ιλιάδα, την Οδύσσεια, τις τραγωδίες του Ευριπίδη και τις κωμωδίες του Αριστοφάνη είμαι Έλληνας. Διαβάζοντας την Παλαιά Διαθήκη είμαι Ιουδαίος, θαυ-

μάζοντας την σοφία του Γιλγαμές είμαι Χαλδαίος, καμαρώνοντας την αυστηρή ομορφιά των αιγυπτιακών νωπογραφιών, τα ανάγλυφα και την γλυπτική, γίνομαι Αιγύπτιος.

Απαντώντας πάνω στο ερώτημα «άραγε δεν θα είμαι Εβραίος;» εγώ θα πω «ναι, μερικές φορές γίνομαι Εβραίος».

1 Φεβρουαρίου 1970

(*) Κατά την διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, όταν το Κίεβο ήταν υπό γερμανική κατοχή, στο φαράγγι Μπάμπι Γιάρ οι Ναζί εκτέλεσαν εκατό χιλιάδες πολίτες του Κίεβου, από τους οποίους οι περισσότεροι ήταν Εβραίοι.